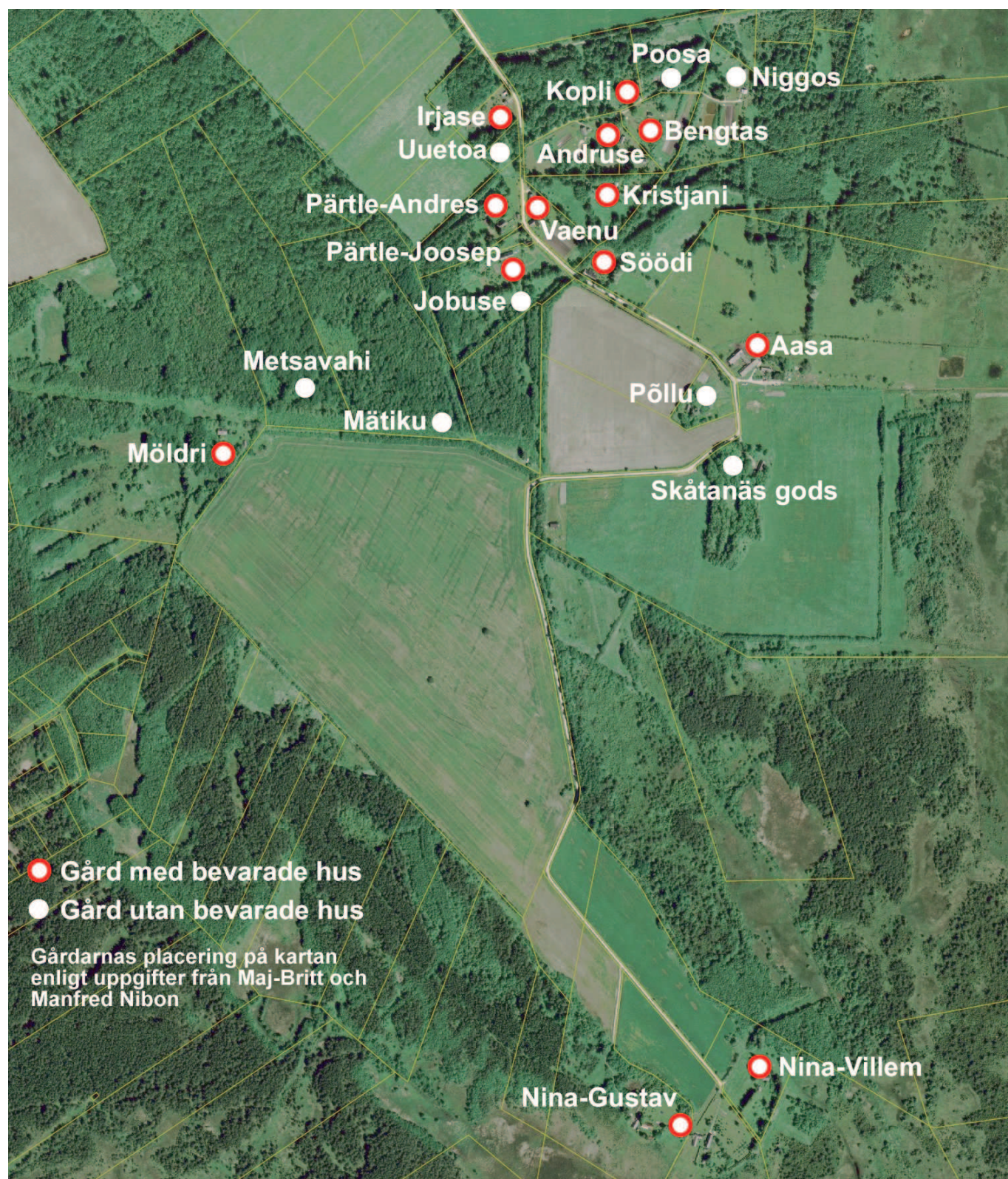

BYN SKÅTANÄS, HISTORIA OCH GÅRDAR

BYNS HISTORIA

Som för övriga byar i Rickul/Nucköområdet är inget känt om byns äldsta historia. Den grundades troligen på 12-1300-talet. Bönderna lydde under biskopen av Ösel-Vik och betalade arrende i form av in natura-produkter och dagsverken. På 1560-talet erövrades nuvarande norra Estland av Sverige och Skåtanäs-bönderna blev under en tid kronobönder. Deras situation försämrades när Skåtanäs gods etablerades i mitten av 1600-talet. Under de följande två århundradena var det ständiga tvister om arrendets storlek. Godset hade många ägare innan Rudolph von Ungern-Sternberg köpte det år 1879. Han bodde inte på godset, utan byggnaderna där förföll. Nu finns bara husgrunderna kvar.

Vid den första själarevisionen 1782 bodde på godset 91 personer. Befolkningen ökade sedan stadigt och 1934 hade byn 133 invånare.

Ett spektakulärt projekt i slutet av 1930-talet var att bygga en fast förbindelse med en vägbank över sjön från Skåtanäs till Uuemõisa. Det blev dock aldrig genomfört.

Under den första sovjetockupationen skedde en tragisk händelse i byn. Fyra män från gården Möldri blev den 13 juli 1941 avrättade på gården av en kommunistisk s.k. förintelsebataljon.

År 1949 kollektiviserades jordbruket. I Skåtanäs bildades kolchosen "Laht", som med åren blev en del av den stora Leninkolchosen. Det skedde en stor utflyttning från byn i samband med att jordbruket mekaniserades och befolkningen koncentrerades till Birkas. I dag är 24 personer skrivna i byn.

BYNS GÅRDAR

De bondelagar som antogs under 1850- och 1860-talen gav bönderna i Skåtanäs möjlighet att friköpa sina gårdar. Fram till 1920-talet hade 18 gårdar friköpts. En stor del av marken, över 300 ha, ägdes dock fortfarande av godset. Genom den 1919 antagna jordreformen konfiskerades denna mark av staten. År 1923 bildades sju nya gårdar och tre torpställen ("hantverkarställen"). I slutet av 1930-talet fanns det i byn totalt 28 gårdar och torpställen enligt förteckningen nedan.

Nästan hälften av marken har sedan Estland blev fritt återlämnats till de förra ägarna eller deras efterkommande.

Gårdar och ägare 1938 samt byggnadernas skick 2011

Gård/torpställe	Ägare 1938	Storlek 1938 (ha)	Byggnadernas skick 2011
Aasa	Saar, Priidik	32,14	Boningshuset bevarat.
Andruse	Nibon, Johan o.a.	32,35	Husen bevarade. Nyuppfört hus.
Bengtäs	Michelson, Gustav	34,88	Husen bevarade.
Godviku	Kopli, Villem	10,00	Inga hus bevarade.
Irijase	Nurk, Juula, August o.a.	15,76	Husen delvis bevarade.
Jobuse	Roberg, Kristjan	35,88	Inga hus bevarade.
Juhanse	Kliss, Anna	7,20	Inga hus bevarade.
Kopli	Roberg, Kristjan	9,12	Husen delvis bevarade.
Kristjani	Niiberg, Mats	31,64	Husen delvis bevarade.
Metsavahi	Saarberg, Johann	6,06	Inga hus bevarade.
Möldri	Kliss, Hugo	18,94	Ett boningshus bevarat.
Mätiku	Nibon, Arnold	6,50	Inga hus bevarade.
Niggos	Mänd, Olga	14,52	Gamla husen borta. Nyuppfört hus.
Nina-Gustav	Meister, Liisu	30,90	Husen bevarade.
Nina-Villem	Jöers, Villem	43,50	Husen bevarade.
Nurga	Meister, Leena	2,60	Inga hus bevarade.
Pihelga	Pihelgas, Johannes	20,98	Inga hus bevarade.
Pöllu	Kopli, August	27,20	Gamla husen borta. Nyuppfört hus.
Poosa	Niels, Villem o.a.	16,88	Gamla husen borta. Nyuppfört hus.
Pärtle-Andres	Koppelmann, Arthur o.a.	32,36	Boningshuset bevarat.
Pärtle-Joosep	Klopman, Mihkel	32,52	Boningshuset bevarat.
Söödi	Pärnapuu, Aleksander	28,24	Boningshuset bevarat.
Tahula	Rõuk, Theodor	49,65	Inga hus bevarade.
Tahula II	Rõurk, Eugenie	29,53	Inga hus bevarade.
Uuetoa	Tomti, Gustav	11,08	Inga hus bevarade.
Vaenu	Baarmann, Gustav	12,47	Husen bevarade.
Viiandi	Viiand, Jüri	20,59	Inga hus bevarade.
Värava	Rõuk, Olga	27,36	Inga hus bevarade.